

CARASIYATARI Que Mütivarunü'airi Papuru

Vaürisica

¹ Ne Papuru nenü'ariecametütü necanix-evaüritüaca. Que nemütiuhüritüarie, teüteri mepücanesiheyenü'a, tevi pücanesi'ucaye. Quesusi Cürisitu püta caneniucayeni nü'ariecame nemayanicü. Que mü'ane 'umieriecu menutanieritüa, Cacaüyaritütü müta'uquiyari, mücü müpaü canetiniuhüritüani. ² Ta'ivama nehamatü memü'uva tanaitü tecanixevaüritüaca xeme xemeyutixexeüriva Carasiya cuieyarisie miemete müpaü te'utiyuatü. ³ Que mü'ane müta'uquiyari Cacaüyaritütü, que mü'ane müti'aitame Quesusi Cürisitutütü, xüca 'aixüa mete'u'iyarini xehesie mieme, xüca mexepitüaca xemüca'uximatüariecacü yu'iyarisie. ⁴ Mücü Quesusi canihücütüni que mü'ane müyuyetua, tame 'axa temüteyurie temüxünarienicü. 'Ayumieme pütasitavicueisitüani, hicü miemetexi 'axa memüteyurie vasata te'u'uvacacu. Müpaü catininaqueni tacacaüyari ta'uquiyari. ⁵ Visi queticuxaxasivani 'iya hepaüsita yuheyemecü. Müpaü xEICÜa cani'aneni.

Xevitü niqui pumave 'aixüa manuyüne

⁶ Nepü'iyarixi yanetimaitü yapaucua xemüyupatarümecü. Xenicu'eirieni que mü'ane müxe'uta'ini, Cürisitu 'aixüa tiuca'iyaricacu. Xeteniuviya niuqui yücü manuyünesie püta.

⁷ 'Iya niuqui pücahücü 'aixüa manuyüne. Masi hipatü 'amepu'uva mexexamurietü me'ipatacutü niuqui 'aixüa manuyüne Cürisitu hepaüsita. ⁸ Sepanetü tame, sepa taheima mieme tupiri, xüca xecuxaxatüvanique niuqui 'aixüa niu manuyüne, xüca niuqui temüxecuxaxatüvacaipaü ca'anuyünenique, püxani'erivaniqueyu 'iya. ⁹ Que temutiyanecai meripai, tavari hicü que nemaine, xüca xevitü xecuxaxatüvani, xüca niuquieya xemitanaqui'eripaü ca'anuyüneni, quexani'erivani.

¹⁰ Mericüte, 'ipaü neticuxatatü, queri neticuvaune teüteri que memünetenaqui'eriecacü. Cacaüyari püta que münetinaqui'eriecacü nepüticuvaune. Que netivanaqui'asitüamücü teüteri. Xüca nevarunaqui'asitüanique teüteri hicü, Cürisitusie mieme ti'uximayatame nepücahü cütüniqueyu.

Papuru que müti'uximayacai

¹¹ Ne'ivama, müpaü nepütixehécüatüaniqueyu 'icü niuqui 'aixüa manuyüne nemücuxata hepaüsita. Mücü niuqui tevi pücaveviyaya. ¹² Neri quepaucua nemitanaqui'eri, tevi pücanesiyeturi. Nepeitima tevi caneti'üquitüacacu. Quesusi Cürisitu masiücütü 'ayacu püta nenitanaqui'erieni.

¹³ Camüsü, xemeri xepu'enana que nemüticuyeicacai meripai, Huriyusixi vayeiyarisie netiviyatü. Ne cuini mieme nepüvataveveiyacai Cacaüyari teüterimama memüyutixexeürivacai. Nepüvaruca'unacai. ¹⁴ Huriyusixi vayeiyarisie netiviyatü nepanuyehaitürüvecai yumüireme ne'ivama vahüxie nehepaü paümeme

viyari memühücai nenuivarisie miemete, masi yemecü nenevaüriyatü netusima vayeiyaricü. ¹⁵ Masi que mü'ane münesi'upataxü necatinuivavecacu cuxi, que mü'ane 'aixüa tiuca'iyaritü münesi'uta'ini, mücü Cacaüyari, 'ana ninaquecaitüni ¹⁶ yunive masiücüme mayeitüanicü yanetimaicacu, hepaüsitana nemüticuxatanicü nuivarite memücahuriyusixi vasata. 'Ana teüteri memüvaite memüxuriyate xeicüa 'asinepücativarahüavecäi. ¹⁷ Müme nü'arisixi memühümetücai yanecatihüritüarievecacu cuxi, müme vahesüa nepücahetüa Querusaremesie. Masi 'Araviya cuieyarisie necaneyani cuitü. 'Arique tavari Ramasicu necaninuani.

¹⁸ 'Arique haica viyari 'utixücu, Querusareme neneyani, nemeitimanicü Sepaxi. Tamamata heimana 'auxüme tucari nepuyuri hesüana. ¹⁹ Hipame nü'arisixi nepücavarexei, Cacuvu xeicüa Ti'aitame 'ivaya nepexei. ²⁰ Camü, Cacaüyari hüxie, nepücati'itava que nemütixe'u'utüiri.

²¹ 'Arique nepetüa Siriya cuieyarisie Sirisiya cuieyarisie. ²² Müme Cürisusie meteviyatü memüyutixexeürivacai Cureya cuieyarisie, müme mepücanesihetimaivavecäi cuxi. ²³ Müpaü mepüte'enanacai xeicüa, quename vaniu, que mü'ane mütasitaveveyacai meripai, mücü ticuxata hicü niuqui 'aixüa manuyüne tita yuri temüte'erie hepaüsita, quename vaniu ticuxata tita 'anapai mütica'unamücücai hepaüsita. ²⁴ 'Aixüa meniutiyuanecaitüni Cacaüyari hepaüsita necümana.

2

Hipatü nü'arisixi que memüteheitima Papuru

¹ 'Arique tamamata heimana nauca viyari 'utixücu, tavori neneyani Querusareme Verunavematü, Titu ne'avitütü. ² Mana nepetüa Cacaüyari masiücüme mayeitüacü mana nemümiecü. Tahücüate te'ayetecacu mamarivavemete vahamatü, netinivarutaxatüani niuqui 'aixüa manuyüne, que nemüticuxata nuivarite memücahuriyusixi vasata, capa xüanacüa 'ayanicü ne'uximayasica que nemütimie que nemütimiecaita. ³ Peru Titu, sepa nehamatü muyeicacai, sepa Cüriyecu mühücü, pücaheuyevecai mücü mü'inüaritüarienicü Huriyusixi vaxitequiyacü, ⁴ sepa memi'inüaritüacucai hipatü yacü 'ivamarixi tahepaü memüteyuniniütüva. Müme menatahaxüani tasata que memütatehupienicü tame que temütetanü'a Cürisitu Qesusisie teteviyatü. Mepütasiviyacucai vayeiyarisie mieme temüte'uximayacacü. ⁵ Müme heiva xüca tevaru'enienique que memütate'aitüacucai, xeme xepücayuhayevequeyu xeheixeyatü niuqui 'aixüa manuyüne, yurí que müraine.

⁶ Peru mamarivavemete, Cacaüyari yücü mücattivaxeyacü teüteri, 'ayumieme neta 'asinepücatine'iyaritüa que memü'anenecai meripai. Müme mamarivavemete tixaütü mepücate'utihüpacai nenuqui hesie. ⁷ Masisü müpaü metenimaicaitüni nemuhüritüariécü niuqui 'aixüa manuyüne nemütivataxatüanicü müme xitequiyacü memüca'inüasie, yaxecüa Pecuru que mütiuhüritüarie mütivataxatüanicü

Hüriyusixi xitequiya 'inüariyari memexeiya.
 8 Müpaü metenimaicaitüni, que mü'ane micuyuitüva Pecuru mütanü'arienicü müme memüxitequie vahesüa, mücüta canenicuyuitüvani ne, nuivarite memücahuriyusixi vahesie mieme.

9 Müpaü metemaitü que nemütiumiquiva Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaricacu, Cacuvu Sepaxi Vani, 'iquisaraüte que memütemarivacai, müme mepütasi'umayüa ne Verunave, temütaxevi me'utiyuatü, xeme nuivarite memücahuriyusixi vahesüa xemüyehücü, tameri Huriyusixi memüxitequie vahesüa temüyehücüta me'utiyuatü,
 10 xemüvara'erivanicü xEICÜA puvüresixi me'utiyuatü. Nesietü 'aixüa 'iyaricü müpaü nemütiyurienenicü nepünevaüriya.

Papuru que müreitati Pecuru 'Anutiyuquiyasie

11 Masi quepaucua Sepaxi munua 'Anutiyuquiyasie, tahüxie te'utinenieretü nepeye'uniecai, meuyevecaicü hesiena mütiuhüivanicü.

12 Hipatü Cacuvusüa miemete meca'axüavavecacu cuxi, nuivarite memücahuriyusixi vahamatü pütiuticua'acai. Masi me'u'axüacu müme, niyuti'imatüyani. Püyupatanecai vaniuquixiya macatü müme xitequiya 'inüariyarisie memüteviyacaicü.

13 Hipatü Huriyusixi yacü mepüte'uyuri hepaüna. Yaxeicüa Verunave püti'irüviyarie yacü meteyuriecacu.

14 Perusü quepaucua ne müpaü nemütivaruxei, ta'aurie me'axüriecu, heiseriemecü meca'u'uvacacu niuqui 'aixüa manuyüne hepaüsita, yuri que müraine, müpaü nepütitahüavixü Sepaxi yunaimie vahüxie, 'Ecü

Huriyu pehücütütü, xüca pe'uyeicani nuivarite memücahuriyusixi vahepaü peyüanetü, Huriyupaü pecayüanetü 'ecü, titayaricuta vaüriyarica petivapitüa nuivarite memücahuriyusixi, Huriyusixi vahepaü memüyüacacü.

Yunaime vahepaü, Huriyusixi teüteriyari yuri mete'erietü xeicüa mepütaviceisitüarieni

¹⁵ Tame que temüte'ununuivaxü, Huriyusixi tecanihümetüni, nuivarite memücahuriyusixi, yamemücateyurie 'inüari niuquiyari que müti'aita, tame tepücahüme. ¹⁶ Peru tame müpaü tepütehetima, tevi xüca tiyurieneni 'inüari niuquiyari que müti'aita, mücücü heiserie pücapitüarieni. Masi xeicüa xüca yuri ti'erieca Cürisitu Qesusisie, mücücü püta heiserie canipitüariemücü. 'Ayumieme tameta vahepaü yuri tepüte'uta'eri Cürisitu Qesusisie, heiserie temüpitüarienicü yuri tete'erietü Cürisitusie. Xüca yatete'uyurienique 'inüari niuquiyari que müti'aita, mücücü masi heiserie tepücapitüarieniqueyu. 'Utüaricayari müpaü paine, Haquevasü heiserie pücapitüarieni yatiyurienetü 'inüari niuquiyari que müti'aita.

¹⁷ Tameri müpaü tepütetavaüriya, heiserie temüpitüarienicü. 'Ayumieme Cürisitusie teteniviyani. Mericüte, xüca müpaü tetetavaüriyani, quesü yüni xüca vahepaü temasiücünü yatemücateyuriecü, 'inüari niuquiyari que müti'aita. Cürisitu 'axa teyuruvamete tarayeitüa. Pücatixaüsietü. ¹⁸ Xüca tavari ne'enuquitüanique tita nemütiuca'unaxü, 'axa tiyuruvamepaü nepünehecüataniqueyu

masi, tita nemüranuquitüamücü yaxaicüa müpaü mainecü. ¹⁹ Neri yanetiuyurieca que müti'aita 'inüari niuquiyari, ne'icu'eirieca, necaniumüni. 'Ayumieme 'inüari niuquiyari tavari pücaneti'aitüani Cacaüyarisie mieme püta nemayeyurinicü. ²⁰ Cürisitumatü neniumierieni curuxisie. Hicüri que nemürayeyuri, ne necümana nepücahücü que mü'ane mayeyuri. Cürisitu masi canihücütüni mayeyuri nehesie tiviyatü. Que nemürayeyuri hicü nevaiyarisie, nepayeyuri yuri neti'erietü Cacaüyari nu'ayasio, que mü'ane munesinaqui'erie, que mü'ane nehesie mieme müyuyetua, mücü hesie. ²¹ Nepüca'ixani'eri Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari. Xüca heiserie 'upitüarienique yatiyurienetü que maine 'inüari niuquiyari, Cürisitu xüanacüa xEICÜA canimüniqeyu.

3

Cacaüyari 'Iyarieya caniutanaqui'eriva yuri ti'eriecacu

¹ Cari 'asixepücatemate Carasiyatari. Quepai püxe'utiquevayaxü, xecunuitüatü para yaxemücatecahunicü tita yuri mürainesie. Xeme yaxetemaicacu, Qesusi Cürisitu putahecüasio, curuxisie que mütiümierie. ² Mericüte, 'ipaü xEICÜA nepütixeta'ivaviyaqeyu. 'Iyari xete'utanaqui'eri yaxemüte'uyuricü 'inüari niuquiyari que müti'aita. Xepitanaqui'eri nusu yuri xemüte'uta'ericü que xemüte'u'enana. ³ Panasi 'asixecatemate. 'Iyarisie xeteviyatü, xepisütüa yuri xete'erietü. Hicü vaisie püta xeteviyatü, que xete'aye'axüani. ⁴ Cuini mieme xete'u'itüarie, yacü xEICÜA. Xüari yacü

xepüca'u'itüarie. ⁵ Hicümüsüari, 'iya que mü'ane 'Iyari müxemicua, que mü'ane türücaüyemecü müxecuyitüva, müpaü tiyuriene yaxemüte'uyuricü 'inüari niuquiyari que müti'aita. Müpaü pütüyuriene nusu yuri xemüte'eriecü que xemüte'u'enana.

⁶ Yaxeicüata 'Apurahami yuri tinita'eririeni Cacaüyari. 'Ayumieme heiserie hexeyiame cani'erivacaitüni. ⁷ 'Ayumieme müpaü xecaten-imaica, müme 'amemu'uva yuri mete'erietü, müme 'Apurahami mecanixiüyarimamatüni.

⁸ 'Utüaricayarisie meripai müpaü tini-masiücücaitüni, nuivarite memücahuriyusixi yuri metenita'erieniquecaitüni, mücücü Cacaüyari heiserie nivapitüaniquecaitüni. 'Ayumieme niuqui 'aixüa manuyüne 'Apurahami meripaitü müpaü tiniutahüavarieni, 'Acümana yunaitü nuivarite mepütëmavieritüarieni. ⁹ 'Ayumieme müme 'amemu'uva yuri mete'erietü, müme mepütëmavieritüarie, que mü'ane 'ana yuri müti'eriecäimatü 'Apurahamimatü.

¹⁰ Müme püta 'amemu'uva yameteyurietü que müti'aita 'inüari niuquiyari, mücüsie meteviyatü, müme mecanixani'erivani. Müpaü catine'uca, Mecanixani'erivani yunaitü yamemücatecahu, nai que müre'uxa 'inüari xapayarisie. ¹¹ Müpaü catinihecüaca, Cacaüyari hüxie ni xevitü heiserie pücapitüarie 'inüari niuquiyarisie tiviyatü. Müpaü püta panuyüne, Que mü'ane heiserie mupitüarie yuri ti'erietü canayeyuricamücü. ¹² Peru

que mü'ane 'inüari niuquiyari mexeiya, mücü 'apüca'uyeica yuri ti'erietü. Müpaü panuyüne masi, Que mü'ane yamütüyuriene que maine, mücü canayeyuricamücü xüca yatiyurieneni.

13 Cürisituri cataniunaneni, cataniuxüna temücaxani'erivanicü 'inüari niuquiyari mainepaü. Mücü püta caniutixani'eriva tahesie mieme, que müre'uxa, Yunaitü cüyesie memacavüre menixani'erivani. 14 Müpaüri tiniuyurieni, nuivarite memücahuriyusixi memüta'axiyarienicü hepaüna, 'Apurahami que mütiutahüavarie, mümeta meyutemamavietü memacü necü, Quesusi Cürisitusie meteviyatü. Müpaüta tiniuyurieni temitanaqui'erienicü 'Iyari yuri tete'erietü, que temüte'utahüavarie temeixeiyaniquecaicü.

Cacaüyari que mutayü que mütatipitüaniquecai, 'inüari niuquiyari caxuavecacu cuxi

15 Ne'ivama nepütixetaxatüaniqueyu, que memüteyurie teüteri neticuxatatü. Tevi xüca tiyuta'utüirieni, tita türiyamama vahesie mütinaqueni 'utaitü, xüca 'aixüa 'aneni que maine, xevitü masi xüanacüa pücaheyeitüani türatuya, hesiena pücatihüpani. 16 Mericüte, 'Apurahamiri, que mü'ane hesiena müyeyaniquecaita, que maine 'utüaricayari, müme müpaü mepüte'utahüavarie tita vahesie mütinaqueniequecai. Pücafaxatacai müme hesiena memüyecünequecai, yumüireme vaxatatü. Yuxevime püta nixatacaitüni hesiena müyeyaniquecai, Cürisitu xatatü. 17 Mericüsü que nemaine, Cacaüyari türatu niutavevieni Cürisitu hepaüsita. 'Inüari 'ariquemücaque caninuani, nauca sienituyari heimana xei teviyari heimana tamamata viyari 'anuyeyacu. 'Ayumieme pücaüyüve xüanacüa meyeitüanicü niuqui, Cacaüyari que mütitahüavixü hesiena mütinaqueniequecaicü.

¹⁸ Xüca hesiena tinaquenique 'inüari niuquiyarisie tiviyacacu, yacü xeicüa pütitahüavequeyu quenename 'iminiquecai. Perusü Cacaüyari 'aixüa tiuca'iyaritü tiniunaquisitüani 'Apurahamisie, müpaü titahüaveca hesiena mütinaqueniquecaicü.

¹⁹ Mericüsü, titayari tixuave 'inüari niuquiyari. Mücü tiniuhüiyani niuquisie, mümasiücünicü teüteri que yamemücatecahu. Niuquisie tiniuhüiyani mexi canuavecai que 'ane 'Apurahamisie müyeyaniquecai, que mü'ane müpaü mütiutahüavarie que mütimiquieniquecai. Cacaüyari tupirisiximama mepuhüritüarie memiyetuanicü 'inüari. Niucameta caniyetuiriyarieni teüteri vahesie mieme, müme meheixeyatü memacünecü. ²⁰ Hicü tevi xüca yücümana yüaneni, pücaheiyehüva niucame. Peru Cacaüyari yuxevitü caniyüaneni.

Titayari 'inüari niuquiyari tixuave

²¹ Mericüte 'inüari niuquiyari catiyucuitüve mücumatü, Cacaüyari que mütitahüavixü que mütiminiquecaicü. Pücatixaüsietü. Xüca 'inüari niuquiyari te'upitüarienique, müyüve tucari mütasipitüanicü, xasunimecü heiserie tepex-eiyaniqueyu 'inüari niuquiyarisie teteviyatü. ²² 'Utüaricayari masi nivaranutaxürüvani yunaima, vahecüatüatü que memütexani'eriva 'axa memüte'uyuricü. Müpaü mütivaranutaxürüvacü, 'ayumieme neuyeveca yuri memüteta'erienicü Qesusi Cürisitusie, para müme yuri memüte'erie müpaü memütepitüarienicü, Cacaüyari que mutayü que mütivaminiquecaicü.

23 Titasie yuri temüte'erie 'acuxi can-uavecacu, tenanutaxüriyacaitüni, 'inüari niuquiyari tasi'üviyacacu. Tepanutanamiecai yuri temüteta'erienicü 'arique, masiücütü mürayaniquecaicü titasie yuri temüteta'erieniquecai. 24 'Ayumieme 'inüari niuquiyari ti'uximayatamepaü cani'anecaitüni, tahepaüsita mühüritüariecai mexi tetütitücai, Cürisitusie teteviyatü temacü necü, heiserie temüpitüarienicü yuri tete'erietü. 25 Hicürixüa caninuani titasie yuri temüte'erie. 'Ayumieme ti'uximayatame 'ari pücahüritüarie tahepaüsita.

26 Yuri xecateni'erieca, 'ayumieme Cacaüyari nivemama xecanihümetüni, Cürisitu Qesusisie xeteniviyanı. 27 Queyupaümetü xemuca'üyarie Cürisitusie xeteviyatü, xeme xecaniyupata, Cürisitupaü xe'ananetü xemacü necü. 28 Hicürixüa sepa mühuriyu sepa mücüriyecü, sepa müti'uximayatame sepa mütiyunü'avame, sepa mü'uqui mü'uca, yunaitü xecaniyuxevini Cürisitu Qesusisie xeteviyatü. 29 Mericüsü, Cürisitusüa xecanimiemetetüni. 'Ayumieme que mü'ane 'Apurahamisie müyeyaniquecai, xeme xecanihümetüni. Xehesie pütüunaquixü que mütiutahüavarie 'iya.

4

1 'Ipaü nepaine, quiecame nu'aya mexi nunusitüni, ti'uximayatamepaü cani'aneni, sepa naitü mütipinieya, sepa hesiena mütiunaquixü. 2 Hipatü masi meni'aitüaca mexicuxi, heiserie menexeiyanı piniteya hepaüsita. 'Arique tucarieya naye'amücü, 'uquiyarieya que

mutayü. ³ Tameta yaxaicüa, quepaucua temütürütücai, vaüriyarica tetenyuriecaitüni que mütatiu'aitüvacai 'üquitüarica cuiepa mieme, hecuamete que memüte'üquitüarie. ⁴ Peru quepaucua tucari 'aixüa mü'ane maye'a, 'ana Cacaüyari yunive caneyenü'ani, 'ucasio müyenuivaxü, müti'aitüaricai 'inüari niuquiyari que müti'aita. ⁵ Caneiyenü'ani müvananenicü müme memüte'aitüarie 'inüari niuquiyari que müti'aita, vaxünaque. Caneiyenü'anita, tame nivemama temacü necü.

⁶ Mücü meta, Cacaüyari yunive 'iyarieya neyenü'ani, ta'iyarisie müyecanicü müpaü tiuhivatü, Nequemasi, ne'uquiyari. Mücücü canimaşıücünü xemünivemamacü. ⁷ Mericüsü hicürixüa ti'uximayatame pepücahücü. Pecaninu'ayatüni püta. Xüca penu'ayatüni, tita Cacaüyarisüa mütimieme catiniunaque 'ahesie, müpaü pe'aneme mümasi'ayeitüacü Cürisitu.

Ta'aurie   xepüca'axürieni   tavari
xemüteta'aitüarienicü

⁸ 'Anapai xemüca'imaicaicü que mü'ane mücacaüyari, vaüriyarica xecateniyuriecaitüni que memütexe'aitüacai müme memüca yuricacaüyarixi.

⁹ Hicürixüa xecaneitimani que mü'ane müyuricacaüyari, masisü püta, Cacaüyari canixehetimani xeme. Mericüte, titayari ta'aurie xete'axüri, tavari mücü 'üquitüaricasie xeteviyacutü, hecuamete que memüte'üquitüarie, muverani, tixaütü mücarexeiya. Titayari xeteyuvaüriya, tavari vaüriyarica xemüteyuriecacü que mütixe'aitüa mücü 'üquitüarica. ¹⁰ Cari tucari xepüvevie, semanasio, meserisio, 'ixüarari

matineicasie, visie. ¹¹ Necanimaca, müpaü neticu'erivatü, xüari xüanacüa nayani que nemütiune'uxitüa xehesüa.

¹² Ne'ivama, 'ipaü nepütixetavavirieniqueyu. Nehepaü xeteyurietü xequenayuyeitüa, ne xehepaü netiyurienetü nemaneyeitüacü. Xeme 'axa xepücanesi'uyuri. ¹³ Masi müpaü xepütemate, quepauca matüaripai nemütixe'utaxatüa niuqui 'aixüa manuyüne, müpaü nepütiuyuri nemüticuyecaicü nevaiyarisie. ¹⁴ Sepa

nemüxecuanivesitüa müpaü ne'agnetü nevaiyarisie, xeme xepücanesi'utitave'eri xepücanesi'utixani'eri. Xepünesi'utanaqui'eri püta, Cacaüyari tupiriyepaü, Cürisitu Qesusipaü. ¹⁵ Xeyutemamaviecame xecaniyu'eriecaitüni 'ana. Queri 'uyü.

Ne nepütihecüata que xemüteyumaicai que xemüteyuvaüriyacai. 'Asita xüca xeyüvavenique, yühüxi xepüvatituniqueyu 'ana, xepünesiminiqueyu. ¹⁶ Xeneüquixivi neratüa, tita yuri müraine nemütixe'utahecüatüacü.

¹⁷ Müme meniyumexütüaca mexehive'erietü, peru müpaü que memüteyuriecü, 'aixüa xepüca'itüarieni. Masi mepüxecunaniqueyu xemüpasienicü xevahive'erietü müme xeicüa.

¹⁸ Mericüsü 'aixüa cani'aneni yuheyemecü xüca hive'erievani para 'aixüa mü'itüarienicü, sepa xehesüa nemücaheyeicanique ne. ¹⁹ Xeme xepünenivema, peru xehesie mieme tavari necatinicuineni 'uca mütiniverümepaü, mexi Cürisitupaü xe'anenetü xetiverirüme. ²⁰ Xüca tüma xehesüa ne'uyeicanique hicü. Xüari yücü nepüti'eniürücüniqueyu que nemaine. 'Asinepücatimate que nemütiyurieni xehepaüsita.

Sara Hacarimatü 'üquisica que memüte'acü

²¹ Mericüte, xeme xemüyuvaüriya
 xemüte'aitüariecacü 'inüari niuquiyari que
 müti'aita, 'ipaü xeicüa xequeneteneutahüavi.
 Xecateheitimaivave 'inüari niuquiyari que
 maine. ²² Müpaü catine'uca, 'Apurahami
 yuhutame nivarexeiyacaitüni yunivema.
 Xevitü ti'uximayatameyasie caniyenuiva,
 xevitüta müyünü'asie tiyenuivaxü. ²³ Que
 mü'ane ti'uximayatamesie müyenuivaxü, mücü
 caniutinuiwa teüteri que memüte'ununuiva,
 vaisie xeicüa. Que mü'ane müyünü'asie
 müyenuivaxü, mücü masi caniutinuiya Cacaüyari
 müpaü mütitahüavixücü 'Apurahami, que
 mütinuivaqueaicü. ²⁴ Mericüsü, mücü naitü que
 mütiuyü, 'üquisica canayani. 'Ucari que mütivaxata,
 türatute canixatani hutame. Xevitü türatu
 yemurisie catiniutaxatüarieni, Sinahi mütitevasie.
 Müme mücü türatusie memüyenunuiva, vaüriyarica
 te'uximayatamete mecanacünicuni. 'Uca Hacari
 mütitevacai canixatani. ²⁵ Mücü Hacari, yemuri
 canihücütünita 'Araviya cuieyarisie, Sinahi
 mütiteva. Yaxeicüata Querusareme canihücütüni,
 mücü quiecaricü hicü 'emuve. Vaüriyarica
 catini'uximayaca, nivemamata vaüriyarica
 meteni'uximayaca. ²⁶ Xevitü püta Querusareme
 taheima mieme, mücü müyünü'a canihücütüni,
 tame canitavarusitüni. ²⁷ Müpaü catine'uca,
 Quene'atemavieca 'uca pemücaniveve,
 Türi pemücvarexeiya.
 Queneutacuica,
 Queneutahiva 'uca pemücatiucuinixü.
 Que mü'ane türi mücvarexeiya,

Mücü masi yumüireme püvarexeiyani yunivema,
 Que mü'ane mürecacüna
 Hipame xeicüa püvarexeiyani.

²⁸ Xeme ta'ivama, Cacaüyari müpaü mutayücü
 'ayumieme xeniutinunuiwa, yaxecüa que
 mütiutinuiwaxü 'Isahaqui, Cacaüyari yamutayücü.

²⁹ Mericüsü, 'anapai que mü'ane mutinuivaxü
 que memüte'ununuiva teüteri xeicüa, mücü
 niveiyacaitüni que mü'ane mutinuivaxü que
 mutayü 'Iyari. Hicüta yaxecüa cani'aneni.

³⁰ Peru que haine 'utüaricayari. Müpaü
 paine, Quenivarayenü'a ti'uximayatame
 nu'ayamame. Ti'uximayatame nu'ayasie
 tixaütü pücatinaque. Müyünü'a nu'ayasie püta
 catininaquimücü naitü. ³¹ 'Ayumieme ne'ivama,
 ti'uximayatame tepücanivemama. Müyünü'a püta
 tecaninivemamatüni.

5

Xequeneuti'uti 'aixüa, xemuxünariecü

¹ Cürisitu cataniuxüna temütanü'acacü 'iyapaü.
 'Ayumieme xequeneuti'uti 'aixüa. Tavari
 cüye xepüca'anuyetequiyarieni, vaüriyarica
 xemüte'uximayacacü.

² Camüsü ne Papuru müpaü nepütixehécüatüa,
 xüca xeyu'inüaritüani Huriyusixi vaxite-
 quiyacü, Cürisitu pücaxeparevieni. ³ Tavari
 nepüvahécüatüa yunaimé teüteri memüyu'aita
 müpaü memüte'inüaritüarienicü, caneuyevéca
 yamemütecahunicü nai que müti'aita 'inüari
 niuquiyari. ⁴ Xeme müxenaque heiserie
 xemüpitüarienicü 'inüari niuquiyarisie xeteviyatü,
 xecaniupasieni, Cürisitusie xepücateviya.

Xecanitatümaiya Cacaüyari 'aixüa que mütiuca'iyari. ⁵ Tame püta teta'icuevatü müpaü yuri teteni'erieca, tepaye'axüani heiserie temüpitüarienicü xüca yuri tete'erieca, 'Iyari tasipareviecacu. ⁶ Cürisitu Qesusisie xüca tiviyani, sepa mü'inüaritüarie sepa müca'inüaritüarie, 'aixüa caniyümücü xüca yuri ti'erieca xEICÜA. Peru yuri que müti'erie, tiyucanaqui'erietü caniyüanemücü.

⁷ 'Aixüa xepüte'unanausacai. Que mü'ane püxe'utiquetamüraxü, que mü'ane püxe'ucunuitüa yaxemücatecahunicü tita yuri mürainesie. ⁸ Müpaü yuri que xemüte'uta'eritüarie, mücü que mü'ane müxe'iniesie pücamieme. ⁹ Ticuxanariyame 'esipemecü niutacuxanariyarieni pa naitü. ¹⁰ Ne müpaü yuri netini'erieca Ti'aitamesie xehepaüsita, quename xecayupata, yaxEICÜA xemüteyumaicacü meripaipaü. Masi que mü'ane müxemuina, tatacuri que mütipitüarie, müpaü catiniuca'enivamücü sepa que müpaicü.

¹¹ Neri ne'ivama, xüca müpaü cuxi neticuxatanique, quename heuyevese mü'inüaritüarienicü xitequiyacü ne'utaitü, titayari netitaveiyarieniqueyu cuxi. Niuqui Cürisitu que mütiümierie curuxisie que manuyüne, mücü 'ari pücavarucununuitüvaniqueyu teüteri, xüca müpaü neticuxatanique. ¹² Mecuxi memanuyuxiteni müme müpaü memütexexamurie.

¹³ Xeme ne'ivama, xeniuta'inierieni teyunü'avamete xemacü necü. Perusü xEICÜA, que xemüteyunü'a, xepüca'ipitüani yuvaiyari misütüanicü xecuyuitüvatü. Masi xeteyucanaqui'erietü xequetene'uximayaca yuxexuitü,

yunaima vahesie mieme. ¹⁴ Caneye'atüamücü 'inüari niuquiyari naime, xüca xei niuquiyarisie yaticamiëni. Mücü niuqui müpaü panuyüne, Pepinaqui'erieca 'ahepaü tevi, yaxaicüa que pemüti'anaqui'erie 'ecü. ¹⁵ Masi xüca xeyucümeni, xüca xeyuticuaiximeni, yumarima 'aixüa xeyutixütüani.

Que mütiyuriëneni yuvaiyarisie tiviyatü, que mütxuxuaverëni 'Iyari 'icuyütüvacacu

¹⁶ 'Ipaü nepaine, xequeneu'uvani 'Iyari xecuyütüvacacu. Müpaü xüca xeteyurieca, xepücaheye'atüani tita xevaiyari mütihive'erie. ¹⁷ Tavaiyari catiniyucahive'erieca mücü 'Iyari que mücatiycuahive'erie. 'Iyarita tiniyuc-ahive'erieca tavaiyari que mücatiycuahive'erie. Mecanayuye'unieca, yaxemücateyuriecacü que xemüteyuvaüriya. ¹⁸ Perusü xüca 'Iyari xecuvitüneni, xepücate'aitüarieca 'inüari niuquiyari que müti'aita.

¹⁹ Catinimasiücüni que mütiyuriëneni yuvaiyarisie tiviyatü. 'Ipaü catiniyuriënemücü tevi. Que mü'ane mücayü'üya mücayücüna nivacumaüvamücü, yacatiniyuriënemücü que mücati'itiya, que mütiyucahive'erie canirucuanemücü. ²⁰ Tetexi canivarayexeyacamücü, tiniyuquevayamücü. Tinayuye'uniecamücü, niyumienemücü, niyumexütüacamücü hipame vahepaüsita, niyuhaxüatüacamücü, yuhesie mieme xaicüa caniyüanemücü, niyuxam-uriecämücü, yuxexuime vahesie catiniviy-acämücü, ²¹ tinayu'ivacamücü, tiniyumemi-vamücü, canitavenemücü, nicu'ixüaranemücü,

müpaü 'aneneme catiniyurienemücü. Mücü hepaüsita, que nemütixecu'imaiyacai, yaxaicüa netinixecu'imaiyani, müme müpaü memüteyurie, vahesie pücatinaqueni Cacaüyari tiva'aitüvame mühücütünicü.

²² Peru que mütixuaveriya 'Iyari, 'ipaü püta tiniyurienemücü tevi. Tiniyucanaqu'eriecamücü, niyutemaviecamücü, yu'iyarisie püca'uximatüarieca, tiniuca'enivamücü, 'aixüa tiniuca'iyaricamücü, 'aixüa nivayurienemücü hipame, yacatinicamiemücü que maine, ²³ yu'iyarisie tixaü pücareuyehüaca, caniseüyecamücü tiyu'aitüatü. 'Inüari pücaxuave mixani'erie, xüca müpaü tiyurieneni.

²⁴ Müme Cürisitu Qesusisüa memümiemete, müme curuxisie mecanimieni yuvaiyari, mete'uhayevaca que memüteyumaicai que memüteyucahive'eriecai quepauca yuvaiyarisie memüteviyacai. ²⁵ Mericüsü, 'Iyari tasicuyütüvacacu tecanayeyuyurini.

²⁶ Yacü xEICÜa tetetamaitü tepücahacüne, teta-haxüatüatü tetehata'ivacutü tepücahacüne.

6

Xequeneyuparevieca

¹ Peru ne'ivama, xüca tevi 'utaxeyarieni ta'aurie 'avetü, xeme 'axemu'uva 'Iyarisie xeteviyatü, xequeneheiserietüaca que mü'ane müpaü mütiuyuri, ve'emete xecayuxatatü yu'iyarisie. Quene'a'üviya masi, capa pe'uta'inierienicü 'axa pemütüyurienicü 'ecüta.

² Yuxexütü xequenivaparevieca hipame

yunaima va'icacü. Müpaü xeteyurietü
xecaneye'atüacuni Cürisitu 'inüarieya.

³ Tixaü tihücütüme xüca yu'erieca, peru xüca
tixaütü catihücütüni masi, yücümana niyucua-
manacamücü. ⁴ Yuxexuitü mequeyu'inüatani
que memüteyurie. Mücücü niyutemaviecamücü
yuhepaüsita, yuta'inüatame que mütiuyuri
yuxaütame, hipatü que memüte'uyuri
yacara'erivatü. ⁵ Yuxexuitü yu'ica meque'atücüni.

⁶ Que mü'ane müti'üquitüarie niuqui hepaüsita,
mücü queyuxevini que mü'ane müti'üquitüamatü,
naima 'aixüa müti'anecü 'iparevietü.

⁷ Xepücateyu'irüviyani, Cacaüyari
pücajunanaimarinüa. Que mütiuca'e tevi, müpaü
pütü'isana. ⁸ Que mü'ane yuvaïarisie xeiçüa
mütiuca'e, vaiyarieya pitixuavitüirieni pünüya,
'ica'isanayu. Que mü'ane 'Iyarisie mütiuca'e, 'Iyari
pitixuavitüirieni tucari mücaxüve, 'ica'isanayu.
⁹ Cümü tepüca'u'uxeni 'aixüa teteyurietü. Tucari
'aye'ayu tepü'isanani xüca teca'amüni mexi cuxi
ca'aye'ave. ¹⁰ Hicümüsüari que temüteyüvave,
'aixüa tequeyavurieca yunaima, masi yemecü
müme Cacaüyarisüa memüquiecatari yuri
memüte'erie.

*Papuru que mütiyutemaviecai he'erivatü que
mütiumerie Cürisitu curuxisie*

¹¹ Neuxei, 'utüaricate que mütipapa,
nemamacü que nemütixe'utüirie. ¹² Müme
'aixüa memütexeyarieniqueyu herie, müme
mecanihümetüni vaüriyarica memüxepitüa
xemü'inüaritärienicü xitequiyacü.
Peru müpaü metenyurieca xeiçüa,

memücaheutaveiyariexüanicü Cürisitu Quesusi
 curuxieya hepaüsita. ¹³ Müme memüyu'aita
 memü'inüaritüarienicü xitequiyacü, ni
 müme yamepücatecahu 'inüari niuquiyari
 que müti'aita. Canivanaqueni xEICÜA
 xeme xemü'inüaritüarienicü, müme mücücü
 memüyutemamaviecacü, meteha'erivatü herie
 que xemüte'u'inüaritüarie. ¹⁴ Perusü ne
 pücatixaü, yemecü nepücanetemavieca hipame
 vaücavame nera'erivatü. Tati'aitüvame Quesusi
 Cürisitu que mütiumierie curuxisie nehe'erivatü,
 mücücü xEICÜA nepünetemavieca. Mücü que
 mütiumierie curuxisie, tita cuiepa mütimieme
 pütiumierie que nemütixeiya. Neta nepumierie
 'anemüca'uyeicanicü tita cuiepa mütimiemesie
 netiviyatü. ¹⁵ Sepa mu'inüaritüarie, sepa
 müca'u'inüaritüarie, xüca xEICÜA hecuamecü
 'unetüarieni yücü 'anemecü, mücü xEICÜA
 neuyeveca. ¹⁶ Queyupaümetü 'amemu'uva
 'icü 'inüaricü püta, xüca meca'uximatüarieca
 yu'iyarisie, xüca menenimayasieca, müme
 Cacaüyari 'Ixaherisixi mütivaruterüva.

¹⁷ 'Üxa'atüni varie xevitü pücanesi'uximatüaca.
 Nevaiyarisie 'inüari nepexeiya Quesusi 'uxaya.

¹⁸ Tati'aitüvame Quesusi Cürisitu xüca 'iteütani
 xe'iyari, ne'ivama. Müpaü xEICÜA.

**Cacaüyari niuquieya xapayari türatu hecuame
hepaüsita tati'aitüvame tasivicueisitüvame
Qesusi Cürisitu mi'atüa
New Testament in Huichol (MX:hch:Huichol)
El Nuevo Testamento de nuestro señor y salvador
Jesucristo**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Huichol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Huichol [hch], Mexico

Copyright Information

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Huichol

© 1988, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

79690d81-fd4b-51b4-a3a6-712e0fddaca3